

DIVAN EDİBİYATINDA MEYVELER VE MEYVELERDEN HAREKETLE YAPILAN TE BİH VE MECAZLAR*

**

ÖZET

Divan edebiyatının hüküm sürdü ü sahalarda, de i ik yüzyıllara ait taradı ımız önemli kırk divanda; airlerin

gibi meyvelerin a açları, ekilleri, renkleri, tatları, çeçekleri ve fonksiyonları üzerinde çeşitli te bih ve mecazlar yaptıkları görülmü tür. Sevgiliye ait birçok özellik meyveler üzerinde yapılan benzetme ve mecazlarla anlatılmı tır.

Anahtar kelimeler: divan iiri, meyve, sebze, benzetme, mecaz.

FRUITS AND SIMILES AND METAPHORS ON FRUITS IN CLASSICAL TURKISH LITERATURE (DIVAN POETRY)

ABSTRACT

We have surveyed 40 divans belonging different centuries and different regions in classical Turkish Literature. n the works we have looked up, poets used fruit names such as pear, quince, almond, hickory, apple, plum, filbert, peanut, date palm, jujube, oleaster, fig, coffee, watermelon, melon, apricot, cherry, lemon, pomegranate, peach, bitter orange, grape, morello, olive and made metaphor regarding their trees, forms, tastes, colors, flowers and functions. Many characteristic features of "the loved one" were given with word games on fruits.

Keywords: Divan poetry, fruit, vegetable, simile, metaphor.

* Marmara Ünivesitesi Türkiyat Ara tırma ve Uygulama Merkezi'nin düzenledi i "Türk Kültüründe Meyve" sempozyumunda (7-8 Nisan 2004) sunulan bildirinin gözden geçirilmi eklidir.

** Yard.Doç.Dr., Balıkesir Üni. Fen Ede. Fak. E-posta: agulhan@balikesir.edu.tr

Meyvenin insan hayatındaki önemi herkesçe malumdur. Meyve, insan için vazgeçilemez bir besin kayna ı olmasından öte, a acı, çiçe i, ekli, tadı ve bazı fonksiyonel özellikleriyle ile toplumun kültürel de erleri arasına girmi ; birçok dü ünçe meyveler üzerine yapılan te bih ve mecazlarla daha iyi anlatılabilmi tir. Bu özellikleriyle meyveler divan airlerine de ilham kayna ı olmu tur. Bu çalı ma, yazının sonundaki 'Kısaltmalar' bölümünde kısaltma ve isimleri verilen airlerin

şeftali, turunç, üzüm, vişne zeytin gibi ürünleri meyve kabul edip, di er yenilebilir ürünlerin yine de ayrı bir kategoride de erlendirilmesini uygun bulduk.

Divanlarda meyve kelimesi yenilebilen bitki anlamı yanında, elde edilen veya edilmek istenen her türlü sonuç, ürün, mahsul anlamı çerçevesinde kullanılmı tır. Bu anlamlarından daha çok meyvelerin a açları, çiçekleri, renkleri, ekilleri, tatları, suları, çekirdekleri, de i ik fonksiyonları ile sevgiliye ait güzellik unsurları; â ı a ait bazı özellikler arasında te bih, tenasüp ve mecazlar yapılmı ; meyveler etrafında olu an bazı inanı , atasözü ve deyimlere yer verilmi tir. Meyvenin divan iirinde genel olarak nasıl kullanıldı ını de erlendirdikten sonra, divanlarda geçen meyveleri bugünkü isimleri sırasında, beraberinde de i ik isimleriyle, üzerlerinde ne gibi te bih ve mecazlar yapıldı ını bazı örneklerle ele alıp; dipnotlarda di er örneklerin divanlarda geçti i yerlerin bir listesini verece iz. Meyveler divanlarda de i ik sayılarda ve oranlarda geçiyor. Gözden kaçma ihtimalini yok saymaksızın, taradı ımız listeye göre kullanımlarıyla ilgili bir oran bulmaya çalı tık (bk. Grafik 1). Daha fazla divan taranarak yapılacak çalı malar bu isim listesini ve oranları de i tirebilir; ancak mevcut tabloya göre, en fazla nar olmak üzere, üzüm, eftali, elma, badem, turunç, fıstık, hünnap ve ayvanın di erlerine göre daha fazla; armut, ceviz, erik, i de, karpuz, kavun, kiraz, vi ne ve zeytinin daha az oranda kullanıldı ını görüyoruz.

Yazımızda örnek metin sayısını fazlaca tutmaya çalı tık; daha fazla örnek isteyenler, veremedi imiz metinlerin referanslarını dipnotlarda bulabilirler. Metinlerdeki imla farklılıkları, transkripsiyonları gösteremesek de, kaynakların aslına sadık kalmak isetedi imizdendir. iirler, (15/2 gibi) iir, beyit veya bend numaralarıyla, bazen de sayfalarıyla verilmi tir. Meyvelerle ilgili daha geni örneklerin referanslarında, metin içinde zaman zaman yaptı ımız atıflarda divanların ve gazel dı ındaki iirlerin isimleri 'Kısaltmalar' bölümünde oldu u gibi gösterilmi tir.

Genel Anlamıyla Meyve

Meyve divanlarda, meyve (f), mîve (f), semer (a), esmâr (a), simâr (a), bâr (f), ber (f), fâkihe (a), fevâkih (a),

yemi , yimi gibi kelimelerle kar ımıza çıkıyor. Aynı yerde meyve ile ilgili birden fazla kelime bulunabiliyor. 'Bâr' meyve anlamı yanında, anlamında ve bazen de eklendi i kelimeye anlamı kazandıran ek fonksiyonunda kullanılabiliyor. Meyve anlamına gelen kelimelerin hepsi, yenilebilen meyve anlamında ve bildi imiz meyve adlarının yanında; ba , bahçe, fidan, a aç, budak, yaprak, tane, tohum, sebze gibi kelimelerle beraber kullanıldıkları gibi; elde edilen veya edilmek istenen her türlü sonuç anlamında da kullanılıyor. A k, kavu ma, ümit, sabır, mutluluk, meram, maksat, hüner, büse, iir, söz; hatta sevgilinin derdi, gamı, cefası, belâsı, nazı; â ı n göz ya ları ve yaraları da meyve olarak kabul edilebiliyor. Meyvelerle ilgili çe itli inanı ların olu tu u, bunlar etrafında; ' ,

' , ' gibi deyim, atasözü ve halk deyi lerinin kullanıldı ını görüyoruz. Daha fazla örnek için bkz.¹

¹ AD, 279/4; 286/2, 5; AP, 26/4; 31/1, 3, 8; 42/3; 141/4; 154/4; 250/1; ks. 12/30; B, 107/4; 112/4; 124/5; 217/1; 331/6; 332/2, 4; 490/6; mt. 1; C, kt. 3/6; th. 1/V; 221/5; CS, ks.9/28; 123/3; FA, 166/3; 185/1; 235/6; FK, ks. XII/27; 148/5; HB, ks.11/3; ks.16/7; 78/1; 181/2; 250/2; 359/3; 562/4; 605/3; HM, 25/1; 77/2; 79/4; 226/3; 351/3; 390/5; HY, ks.9/37, 41, 48; ks.18/1; mh.9/I; 8/1; 56/3; 67/2; 79/3; 85/3; 145/1; 276/3; 279/3; 452/3; 161/1; KB, 258/4; 625/2; 684/3; 940/5; KN, 47/5; 58/9; L, 92/6; 121/2; 181/3; 379/2; M, 211/2, 3; 227/3; 285/1; ks.18/23; MZ, ks.18/88; 73/4; 77/4; 82/4; 97/4; 115/2; 166/; 330/4; N, mr. 28/4; ks.18/19; NA, 50/9; 99/2; 191/7; 337/5; 381/4; 433/2; 475/7; 560/2; 629/2; 658/6; 700/6; 736/2; 739/7; 743/9; 759/2; s.1297; s.1344; ks.1/53, 54; ks. 14/70; th. 1/XIII; tarih 116/8; ms. VIII/23; NB, ks. 21/30; ks. 21/29; kt. 24/3; NL, ks. XIV/25; NM, 3/8; 43/5; 152/5; 161/6; 192/5; N , 21/2; 38/5; 43/2; NZ, 34/2, 108/6; ON, 44/5; ks. 15/32; S, 97/4; , 191/4; E, ks. 9/1; 50/4; 97/3; 106/2; G, 88/2; 226/6; , ks. 1/234; 39/5; R, s. 278, 2/4; s.361, 1; Y, 98/5; 116/2; 121/1; 298/2; ks. 3/4; kt. 4; mt. 56, 57; Z, 68/5; 134/4; 135/5; 382/3; 563/4; 645/5; 684/6; 827/4; 1184/2; 1230/5, 7, 8; 1341/1; 1500/1; 1747/2; 1788/4.

Yimiş

mîve

meyve

**meyve
bâr**

ber

ber

ARMUT, emrûd (f)

Yalnızca iki divanda rastladı ımız armut, bir meyve olması ve ekli yönünden konu ediliyor. Cem Sultan, Fransa'yı tasvir ederken meyveler arasında armudu da sayıyor. Necatî Bey, ehzade Sultan Mahmud devrini bir meyve bahçesine benzetip, meyvelerin sembolik özellikleri dolayısıyla dünyanın armut eklini aldı ını söylüyor ve dünyanın elips ekliyle armudun ekli arasında benzerlik kuruyor.

emrûd

Emrûd

AYVA, ayva, hayvâ, eyvâ, eyvây, bih (f), bihî (f)

Ayva, ekli, sarı rengi, ayvadan yapılan tatlılar ve çekirde i sebebiyle konu edilmi ; sevgilinin yüzü, çenesi, gerdanı, duda ı; güne , renk ve ekil yönünden ayvaya benzetilmi tir. 'Bih' ve 'bihî' kelimelerinin anlamına da gelmesi; 'eyvâ'nın da 'eyvah' anlamı dolayısıyla zaman zaman tevriye ve kinaye yapılmı tır. Ayva çekirde inin anahtarın, kilidi daha kolay açmasını sa layaca ı dü ünülmü (M, 285/4). Ayva tüyü olarak adlandırılan sevgilinin yana ında çıkan yeni tüylerle ilgili hiçbir benzetmenin ayva kelimesiyle beraber geçmemesi dikkat çekici. Daha fazla örnek için bkz.²

heyvâ

Hayva

ayva ***bih***

ayva

eyvâ

bih

² AD, 17/6; 130/7; 180/5; B, 5/5; BH, 140/1; HB, 489/2; 593/5; ks.1/5; Z, 19/3; 21/1; 33/3; 382/3; 591/3; 596/2; 597/5; 736/6; 1029/4; 1083/7; 1230/4, 5, 9; 1324; 6; 1453/4; 1501/4.

Bih**BADEM, bâdem, bādâm (f)**

Badem, özellikle meze olarak kullanılan, ba ka yiyeceklere katılan bir meyve olması, tadı, ekli, çiçe inin rengi ve çekirde inden çıkarılan ya ı ve a acının yakacak olarak kullanılan odunu yönünden konu edilmi ; sevgilinin gözü, gamzesi, a zı, duda ı bademe; badem çiçe inin rengi arap, erguvan veya kan rengine benzetilmi tir. Nabî'de acı badem türünden söz edilir (NA, 197/3). Badem ekeri ve badem katılarak yapılan di er yiyecekler de iire girmi tir. Daha fazla örnek için bkz.³

bādâm***bādâm******bādâm******i bādâm******bādâm***

³ AD, 44/5; 46/7; AP, 315/2; B, 460/2; C, s.153; CS; 185/5; F, 182/3; FA, 135/4; 137/4; HB, 576/2; HM, 113/3; KB, 321/2; 533/4; 774/2; 1215/1; rubai 1323; KN, 1/8; 105/2; L, 62/4; 135/3; 148/4; 168/5; 253/3; 355/4; beyt 492; M, mr. II/; N, 36/7; 19/3; 76/4; 104/2; NA, ks.12/78; ms.VIII/108; 97/4; NB; ks.20/11; 464/9; 495/3; 568/3; 622/7; NF, 134/2, 3; ks. 49/12; ks.50/40; N , 42/1; ON, 144/7; SK, LX/15; G, ks.24/10; Y, 426/4; TY, 413/1; 417/1, Z, 299/4; 910/5; 1093/2; 1230/8; 1552/3; 1670/5; 1760/4.

acı bādâm

bādâm

bādâm

bādâm

Bādâm

bādâm

bādâm

bādâm

CEV Z, cevz (f)

Ceviz, Nabî'de fıstık ile beraber yenilecek bir meyve olarak, Niyazî-i Mısri'de ise, dı kabu onun yenmeyece inden hareketle, tasavvufî bir anlatım içerisinde geçiyor.

Cevz

Cevz

ELMA, elma, alma, sîb (f), sîv (f), tuffâh (a)

Elma, rengi, kokusu (AP, 314/4, AD, 180/5), ekli ve meze olarak da yenilen tatlı bir meyve olması yönüyle konu edilmi tir. Sevgilinin yana ı, çenesi, gerdanı; â ı ın vücudundaki yaralar, kanlı ci eri; ay ve güne ile aralarında te bih yapılmı ; rengi ço unlukla kırmızı, bazen de beyaz olarak alınmı tir. Almak fiilinden gelen 'alma' kelimesiyle tevriye ve cinas; elması ekinde kullanılan 'elmas' kelimesiyle te bih ve tevriye yapılmı tır (G, 82/2). 'İsfahan elması' diye bir türünden söz edilmi ; elmanın sonbaharda (AD, 17/5) ve sulak yerlerde yeti ti ine dikkat çekilmi (KN, 58/3), Kadı Burhaneddin'in bir gazeline redif olmu tur (KB, 237). Daha fazla örnek için bkz.⁴

sîb

elmâ

sîb

⁴ AD, 17/5; 130/7; 180/5; AP, 62/6; 144/5; 182/2; 187/7; 278/10; 314/4; ks.3/14; B, 5/5; BH, 119/4; C, 19/4; CS; ks.IX/28; X/2; CCLXXXIV/5; CCXCVIII/2; CCCXX/1; F, 73/3; FA, 327/2; HB, 44/4; G, 82/2; 89/2; KB, 237/1-5, rd.774/2; KN, 3/4; 47/5; 58/3; L, 21/7; 135/3; 160/1; 353/4; 179/1; 139/4; 168/4; 142/4; 254/4; 341/5; 62/4; M, 211/2; s.105; MZ, 330/4; N, th. 10/4; ks.19/18; ks.6/13; 16/6; 67/6; NA, mt.8; NB, 23/5; 102/6; 181/4; 301/7; 325/M-"887'2L0 7"UNÜUAL1 M-"887'2L/ -"887'2

FINDIK, fındık, fınduk (f)

Fındık, ekli, rengi ve yenilebilir bir meyve olmasıyla konu edilmi ; dudak, yıldız ve mermi ile aralarında benzerlik kurulmu tur. Daha fazla örnek için bkz.⁵

fınduk

fındık

piste

piste

Piste

piste

piste

piste-

HURMA, hurma (f), rutab (a)

Hurma, tadı, rengi, ekli, fidanı ve çekirde i sebebiyle konu edilmi tir. A ı ın yaraları ile sevgilinin duda ı, renk ve ekil yönüyle hurmaya, kalbi sertli i yönünden çekirde ine; boyu da fidanına benzetilir. Hurmanın daha çok hacdan getirilen de erli bir meyve olmasına, çekirde inden tespah tanesi yapılmasına da i aret edilmi tir. Daha fazla örnek için bkz.⁷

hurmâ

rutab
hurma

358/4; 401/2; ON, 144/7; SK, LX/10; LX/15; LXV/4; LXVIII/15; , 15/5; H, 109/1 Z, 1119/5.

⁷ AP, 31/3; 126/2; 143/3; 154/4; 155/4; CS, CCCXX/1; HB, 69/3; 605/3; KN, 47/5; NB, 18/1; ks.1/4; Z, 377/2; 1230/5; 1801/6.

hurmâ

rutab

nahl
hurma

rutub

Nahl

unnâb

unnâb

Unnâb

unnâb

DE, yi de

deye Lutfî divanında rastlayabildik. Bir meyve olması ve rengi yönünden kullanıldı ını görüyoruz. A ı ın sararan yüzü i deye benzetilmi tir.

yigde

NC R, yemi , incîr, encîr (f), tîn (a)

ncir, Kur'an'da adı geçen bir meyve olması yanında; yanak ve dudak için te bih unsuru olmu tur. Bugün de incire yemi denildi ini biliyoruz. Kadı Burhaneddin (KB, 637/4) ve Ahmed-i Daî'nin (AD, 245/2) beyitlerinde de 'yemi ve incir' kelimeleri böyle bir anlamda kullanılıyor. Daha fazla örnek için bkz.⁹

tîn

-tîn

⁹ CS, ks.IX/28; NA, ks.8/34; Z, 1230/7.

tîn

yimiş

incîr

yimiş

KAHVE, kahve (a)

Kahve, içilen ve keyif veren bir bitki olmasıyla konu edilmi tir.

kahve

kahve

KARPUZ, Hanzal (a)

Karpuz olarak, halk arasında 'Ebucehil karpuzu' deilen meyve geçiyor. O da acı, yenmeyen; ancak kokusu olan bir meyve olması sebebiyle konu edilmi tir.

hanzal

K RAZ, kir s (yun)

Kiraz, rengi ve ekli y n nden konu edilmi ; sevgilinin duda ı ve a ı ın kanlı g z ya ı kiraza benzetilmi tir.

kir sı

kir s

kir s

L MON, limon (yun), lim  (f), leym n (a)

Limon, rengi, ekli, narenciye t r nden bir meyve olması y n nden konu edilmi ; sevgilinin g zleri, memeleri; a ı ın y z  limona benzetilmi tir.

leym n 

Limon

n renc

Turunc

limon

l mon 

limon

NAR, nâr(f), enâr (f), rümmân (a)

Nar, rengi, ekli, taneleri, suyu, çiçe i ve fidanı ile konu edilmi tir. Bazen ate anlamına gelen 'nâr' kelimesiyle aralarında hem benzerlik kurulmu , hem de kinaye ve tevriyeli kullanılmı tır. Sevgilinin duda ı, yüzü, memeleri, narın meyvesine, boyu a acına; â ı ın kanlı gözya ları, kanlı yaraları, la'l ta ı, yıldızlar tanelerine benzetilmi ; nardan içki yapıldı ı gibi (MZ, ks.23/49), nar suyunun içki mahmurlu una iyi gelece ine inanılmı tır (KB, 706/7, 686/5). Daha fazla örnek için bkz.¹¹

rümmân***enâr******rümmân***

¹¹ AD, 17/5; 130/7, 180/5; AP, ks.12/29; B, 55/3; 58/2;

nâr

göl-nâra
nâra

Enâr nâr

enâr

Nâr

nâr

Göl-nâr

rümmân

enâr

nâr nâr

nâr

EFTAL , eft-âlû (f)

eftali, ekli, rengi, çiçe i, tadı ve çekirde inin yenmemesi sebebiyle konu edilmi tir. Sevgilinin yüzü, a zı, duda ı, çenesi, gö üsleri, bile i eftaliye benzetilmi ; Bakî'nin 85. gazelinde hastaların turfanda meyve istemeleri gelene ine i aret edilmi ; eftali, Zatî'nin on beyitlik 1230. gazelinin redifi olmu tur. Daha fazla örnek için bkz.¹²

şeftâlû**şeftâlû****şeftâlû****Şeftâlû****şeftâlû****şeftâlû****eftâlû**

¹² AD, 115/2; 117/6; 245/2; 279/4; 286/2; AP, 187/7; 266/9; B, 5/5; 217/2; 449/3; C, 220/3; CS, ks. IX/6; X/2; LV/5; CXXIII/3; CCLXXXIV/5; FA, 125/5; 235/3; HB, 181/2; KB, 237/2; 494/5; 534/5; 661/7; 902/4; 975/9; ty. 1432; KN, 81/7; L, 254/1; NA, ms. VIII/109; NB, 94/8; 99/4; N , ks.22/3; NZ, 178/6; , 191/4; E, 50/4; G, 52/3; 289/4; Y, 72/2; 98/5; 121/1; 147/4; 205/3; 207/1; mt. 55, 56; Z, 24/5; 591/3; 644/1; 1003/1; 1199/1; 1226/4; 1230/1-10, rd.; 1245/5; 1324/6; 1404/5; 1801/6.

Şeftâlû**şeftâlû****şeftâlu****TURUNÇ, turunc (f), nârenc (f), nâreng (f)**

Turunç veya narenc portakal, mandalina gibi bütün narenciye cinsi meyveler için kullanılmı ; bunların da rengi, ekli, kokusu ve tadı konu edilmi tir. Daha çok sevgilinin çenesi, memeleri, yana ıyla; utanmı a ı in yüzü; ay, güne ; çevgân oyununu topu, yıldızlar üzerinde te bih yapılmı tır. Ayrıca, kabu u soyularak yenilen bir meyve olmasına dikkat çekilmi ; Züleyha'nın kadınlara turunç ikram etmesine telmih yapılmı tır. Cinanî'in 19, Ta lıcalı Yahya'nın 40. gazelinin redifleri 'turunc'dur. Daha fazla örnek için bkz.¹³

turunc**turunc****nârenc**

¹³ AD, 17/6; AP, 182/2; B, 488/3; 538/3; C, 19/1-8, rd.; CS, ks.IX/6; HB, 237/2; 489/2; KB, 721/2; 1033/5; KN, 3/4; L, 404/2; 62/4; MZ, ks. 18/88; N, 46/4; 107/2; 127/1; NA, 702/2; tarih 82/14; NB, ms. 2/1, 10; 77/8; 181/4; 585/6; S, 78/2; G, 88/2; , ks.16/26; ks.22/7, 24; ks.24/18; ks.25/27; TY, 40/1-5 rd.; Z, 167/4, 5; 736/3; 998/1; 1252/2; 1324/5; 1453/4.

arap sebebiyle konu edilmi tir. Asma ve kütü ünün adıyla anıldı ı gibi, kurutulmu haliyle de söz konusu edilmi tir. Göz ya ı, dudak üzüm tanesine; parmaklar, salkımına; saçlar, asmaya (N, 107/2) benzetilmi tir, üzümün de Allah tarafından yaratılması sebebiyle, arabın ho görülmesi esprisi yapılmı ; ' ' atasözü kullanılmı ; 'engürü' Ankara kelimesiyle tevriyeli kullanılmı tır (E, 70/3). Daha fazla örnek için bkz.¹⁴

Üzüm

üzüm

üzüm

Bintü'l-'ineb

duht-ı ineb

duhter-i rez

¹⁴ AD, 231/4, 262/1-2; 299/5; AP, 115/4; ks.3/23; ks.15/2; ks. 21/9; B, 189/5; 262/4; 278/3; 424/6; F, 154/3; 180/7; FK, ks.XIV/43; HB, s.70 th. /5; HH, XIII/13; HM, 123/3; 124/2; 214/3; 289/3; 414/1; 611/1; HY, 325/3; KB, 757/4; 1042/4; 1297/9; M, ks.19/12; 14/6; MZ, 89/2; 182/2; 353/1; N, 7/1; 38/3; 45/6; 47/1; 71/4; 95/5; 119/5; 129/3; ks. 4/50; ks.14/8; kt.75; NA, 82/3; 580/3; 734/4; 741/5; NB, 106/4; 256/6; 384/6; 386/1; 586/3; NF, 70/1; 80/3; 123/4; s.262; NS, 241/15; ON, ks.20/4; 10/4; 12/3; 22/5; 44/6; 489/2; 120/2; 132/1; 145/2; 261/5; 266/8; S, 53/4; 131/3; , 4/2; E, 25/4; 71/4; 151/3; 197/4; beyt 12; G, 143/5; 210/3; 215/1; 282/5; 328/7; beyt 44; H, 35/3; , 28/5; 142/2; Y, 35/1; 59/4; 101/4; 121/4; 231/1; 298/3; 324/3; 341/5; 402/4; 414/4; 436/5; Z, 333/3; 438/3; 454/3; 1439/6.

duhter-i rez

inebî

ineb

ineb

özüm
Engür

i rez

engûr

koruğu

V NE, vi ne (slv), vi n (f)

Vi ne, rengi suyu ve ekli yönünden konu edilmi ; sevgilinin duda ı ile aralarında benzerlik kurulmu tur.

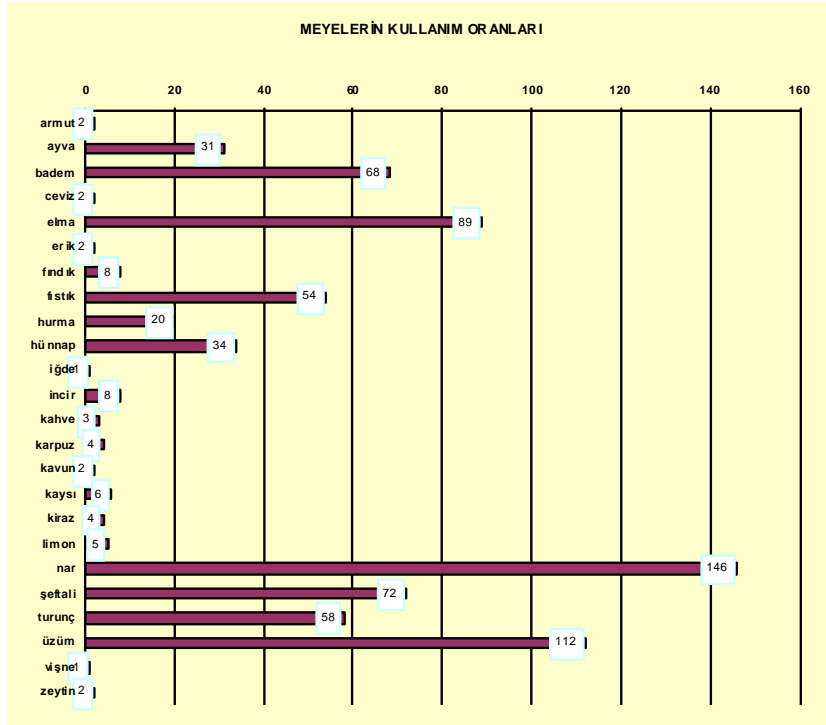
vişn âb

ZEYT N, zeytûn (a)

Zeytin tadı, Kur'an'da geçen ve iftarda yenen bir meyve olması ile konu edilmi tir.

*zeytûn**-zeytûn***Sonuç**

Divan iirinin hüküm sürdü ü hemen her sahasına, her yüzyılına ait toplam kırk divandan hareketle, yirmi dört çe it meyve ile ilgili te bih, tenasüp ve mecazlar yapıldı ı görölüyor. Divan airleri toplum ve tabiatın içindeki ahsiyetler olarak, sanatlarında tabiatta var olan meyvelerden de yararlanmı lar; dü üncelerinin birço unu meyvelerin a açları, ekilleri, renkleri, tatları, çiçekleri, fonksiyonları ile, toplumda meyveler etrafında olu an inanı ve kabuller çerçevesinde ifade imkanı bulmu lardır.

Grafik 1

Kısaltmalar:**airler:**

AD= Ahmed-i Dâî, AP= Ahmet Pa a, B= Bakî, BH= Behi tî, C= Cinânî, CS= Cem Sultan, F= Fuzulî, FA= Fâsîh, FK= Fehim-i Kadim, HB= Hayalî Bey, HH= Hamdullah Hamdî, HM= Hakânî Mehmed, HY= Hayretî, KB= Kadı Burhaneddin, KN= Karamanlı Nizamî, L= Lutfî, M= Mesîhî, MZ= Mezâkî, N= Nedim, NA= Nâbî, NB= Necati Bey, NF= Nefî, NL= Nailî, NM= Niyâzî-i Mısırî, NS= Nesimî, N = Ne âtî, NZ= Nazikî, ON= Osman Nevres, S= Sükkerî, SK= Sekkâkî, = eyhî, E= eyhülişlâm Es'ad, G= eyh Galib, H= iban Han, = eyhülişlâm şak, R= eref Hanım, Y= eyhülişlâm Yahya, TY= Ta lıcalı Yahya, U= Usulî, Z= Zatî.

Di er:

A Arapça

f Farsça

ks. kaside

kt. kıt'a

mh. muhammes

mr. murabba

ms. mesnevi

mt. matla

rd. redif

ssayfa

slv Slavca

tc.b. terci-i bend

th. tahmis

tr.b. terkib-i bend

ty. tuyug

yun Yunanca

KAYNAKLAR

AKKU, Metin (1993), Ankara: Akça yayınları.

AYAN, Hüseyin (1990), Ankara: Akça yayınları.

AYDEMİR, Yağar (2000), Behî tî Divanı Behî tî, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni, Ankara: MEB yayınları.

BALCI, Ali Fuat (1997), İstanbul: MEB yayınları.

CANSEVER, Sıddık ve diğerleri (1999), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi: Basılmamış Bitirme Tezi.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet (1977), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet ve M.Ali Tanyeri (1981), İstanbul: İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi yayınları.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet ve M.Ali Tanyeri (1987), İstanbul: İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi yayınları.

ÇİPAN, Mustafa (2003), Fasih Divanı İnceleme-Tenkidli Metin, İstanbul: MEB yayınları.

DEVELLOĞLU, Ferit (2000), Ankara: Aydın Kitabevi yayınları.

DOĞAN, Muhammet Nur (1997 a), İstanbul: MEB yayınları.

DOĞAN, Muhammet Nur (1997 b), İshak Efendi Hayatı, Eserleri ve Divanının Edisyon Kritiği, İstanbul: MEB yayınları.

ERASLAN, Kemal (1999), Ankara: TDK yayınları.

ERDO AN, Kenan (1998), *Niyâzî-i Mısırî Hayatı, Edebî Ki ilisi, Eserleri ve Divanı Tenkitli Metin*, Ankara: Akça yayınları.

ERGN, Muharrem (1980), *...*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları.

EROL, Erdo an (1994), *...*, Ankara: AKM yayınları.

ERSOYLU, . Halil (1989), *...*, Ankara: TDK yayınları.

ERTEM, Rekin (1995), *...*, Ankara: Akça yayınları.

GÖKYAY, Orhan aik (1993), "Divan iirinde Meyveler", *...*, 112: 201-205.

GÜLHAN, Abdülkerim (1996), *...*

Ankara: Gazi Üniversitesi: Basılmamı Doktora Tezi.

GÜLHAN, Abdülkerim (1989), *...*, Balıkesir: Uluda Üniversitesi: Basılmamı Yüksk Lisans Tezi.

PEKTEN, Halûk (1974), *...*, Ankara: Atatürk Üniversitesi yayınları.

PEKTEN, Halûk (1990), *...*, Ankara: Akça yayınları.

SEN, Mustafa (1990), *...*, Ankara: Akça yayınları.

SEN, Mustafa ve Cemâl Kurnaz (1990), *...*, Ankara: Akça yayınları.

KALKAN, Mahmut (1996), *...*, zmir: Akademi Kitabevi yayınları.

KALKI IM, Muhsin (1994), *...*, Ankara: Akça yayınları.

KARAA AÇ, Günay (1997), *...*, Ankara: TDK yayınları.

KARASOY, Yakup (1998), İban Han Dîvânı (nceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Ankara: TDK yayınları.

AKYÜZ, Kenan ve di erleri (1990), Ankara: Akça yayınları.

KÜÇÜK, Sabahattin (1994), Ankara: TDK yayınları.

MAC T, Muhsin (1997), Ankara: Akça yayınları.

MENG , Mine (1995), Ankara: AKM yayınları.

MERMER, Ahmet (1991), Mezâkî Hayatı, Edebî Ki ili i ve Divanı'nın Tenkidli Metni, Ankara: AKM yayınları.

OKUYUCU, Cihan (1994), ni, Ankara: TDK yayınları.

ÖZMEN, Mehmet (2001 a),), Ankara: TDK yayınları.

ÖZMEN, Mehmet (2001 b), Ankara: TDK yayınları.

ÖZYILDIRIM, Ali Emre (1999), , Ankara: Kültür Bakanlığı ı yayınları.

ÖZYURT, M. Sabri (1992), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

EN, Esmâ ve di erleri (2001), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi: Basılmamı Bitirme Tezi.

TARLAN, Ali Nihat (1992 a), Ankara: Akça yayınları.

TARLAN, Ali Nihat (1992 b), , Ankara: Akça yayınları.

TARLAN, Ali Nihat (1992 c), Ankara: Akça yayınları.

TARLAN, Ali Nihat (1967), , stanbul: stanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi yayınları.

TARLAN, Ali Nihat (1970), , stanbul: stanbul
Üniv. Edebiyat Fakültesi yayınları.

TDK (1998), , Ankara: TDK yayınları.

ÜZGÖR, Tahir (1991), Fehîm-i Kadîm Hayatı,
Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi, Ankara:
AKM yayınları.

YENTÜR, Semahat (1984), , stanbul:
stanbul Üniv. Fen Fakültesi yayınları.